

“วาทลีลา” ในโวหารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย

A Linguistic and Rhetorical Analysis of Chuan Leekpai's Style of Political Oratory

นาวพร มีเสียงศรี

Nawaporn Meeseangsri

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้าง “วาทลีลา” ในโวหารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของโครงสร้าง “วาทลีลา” กับบทบาทหน้าที่ทางภาษา ผลการวิจัยพบว่าบทบาทและหน้าที่ทางภาษาที่พบจากข้อมูลมีจำนวน 10 บทบาท ซึ่งสัมพันธ์กับโครงสร้าง “วาทลีลา” ที่ประกอบ ด้วยกลุ่มระบุเสียงและกลุ่มระบุท่าทาง สำหรับปรากฏการณ์ทางเสียงที่พบในการแสดงโวหารทางการเมืองนอกเหนือไปจากสภาวะการเปล่งเสียง ความดัง และการลงน้ำหนัก พบว่านายชวน หลีกภัย มีการยืดเสียงประกอบการพูด การออกเสียงในลักษณะตัดพยางค์ การลดระดับความดังของเสียงท้ายประโยค ประกอบกับมีการพูดโดยใช้สัญลักษณ์ของสำเนียงภาษาแม่คือ ภาษาถิ่นใต้ ร่วมด้วย ซึ่งจะปรากฏในลักษณะการพูดภาษาเชิงเสนอแนะกึ่งทางการ ในส่วนกลุ่มท่าทางพบว่าการเคลื่อนไหวศีรษะในลักษณะต่างๆ มากกว่าอวัจนลักษณะอื่นๆ ที่ปรากฏ ซึ่งได้แก่ การเคลื่อนไหวลำตัว การเคลื่อนไหวแขน การเคลื่อนไหวดวงตา

Abstract

This study aims to investigate “eloquence” in Mr. Chuan Leekpai’s parliamentary debates in terms of “rhetorical structure” in relation to function of language. The rhetorical structure, i.e. phonetic and kinesic components of the utterances, was analysed in conjunction with ten functions of language. It was found that the main phonetic characteristics are voice quality, loudness and accentuation. Moreover, phonetic phenomena in political oratory include, elision, extention, reduction of volume in final sentence particles, and using the phonetic features

of the mother tongue “Southern Thai Dialect”. These appear in consultative. In kinesic components, various forms of head movement are found more frequently than body, arm, eye, movement.

1. ความนำ

หากกล่าวถึงนักการเมืองไทยที่มีบทบาทสำคัญทางการเมือง กล่าวได้ว่านายชวน หลีกภัย เป็นบุคคลหนึ่งที่ประชาชนให้ความสำคัญในงานด้านการเมือง ทั้งในฐานะอดีตนายกรัฐมนตรี และในฐานะของนักการเมืองอาวุโส นอกเหนือจากบทบาทของการทำงานดังกล่าวข้างต้น นายชวน หลีกภัยยังเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการยอมรับทางด้านการพูดว่ามีความโดดเด่นในทางด้านการใช้เสียง การเรียบเรียงถ้อยคำประกอบกับกิริยาที่สุภาพ ทั้งในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งและการอภิปรายในรัฐสภา จะเห็นได้จากการอภิปรายที่ผ่านมาของนายชวน หลีกภัย ที่ประชาชนส่วนใหญ่ติดตามรับฟังการอภิปราย เพราะบุคคลท่านนี้มีความสามารถในการชี้แจงข้อมูลและข้อคิดเห็นต่างๆ ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกคล้อยตามจนได้รับการขนานนามต่างๆ เช่น “ไบมิดโกน” “ไบมิดโกนอาบน้ำผึ้ง” การขนานนามเช่นนี้น่าจะมีเหตุผลสนับสนุนได้ว่า การสื่อความถึงประชาชนผ่านทางรัฐสภาของนายชวน หลีกภัย ย่อมต้องมีปัจจัยทางภาษาศาสตร์และวาทศาสตร์ที่สามารถศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมีความสนใจวิเคราะห์โครงสร้างของ “วาทลีลา” ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างน้ำเสียงและอวัจนลักษณะกับบทบาทและหน้าที่ทางภาษาของนายชวน หลีกภัย “วาทลีลา” หมายถึงองค์ประกอบทางเสียงและทางกายภาพในขณะแสดงโวหารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย องค์ประกอบทางเสียงในการศึกษาคำนี้ประกอบไปด้วยสภาวะทางน้ำเสียงและสัมผัสสัมพันธ์บางลักษณะ ซึ่งได้แก่ สภาวะการเปล่งเสียง ความดัง และการลงน้ำหนัก ส่วนองค์ประกอบทางกายภาพ ได้แก่ การเคลื่อนไหวร่างกายขณะสื่อความ ส่วน “อวัจนลักษณะ” หมายถึงการเคลื่อนไหวอวัยวะต่างๆ ในขณะแสดงโวหารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดการศึกษ เฉพาะเคลื่อนไหวร่างกายซึ่งได้แก่ ศีรษะ, คอ, ไหล่และลำตัวถึงเอวซึ่งสามารถมองเห็นได้จาก เทปวีดิทัศน์รวมทั้งแขน, มือ, นิ้ว, คิ้ว, ดวงตาและรูปปากซึ่งเกิดขึ้นในขณะแสดงโวหารทางการเมืองเพื่อพิจารณาร่วมกับบทบาทและหน้าที่ทางภาษาเท่านั้น ในการวิเคราะห์ได้พิจารณาโครงสร้าง “วาทลีลา” กับบทบาทและหน้าที่ของวาทลีลาดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ “วาทลีลา” ในโวหารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย ตามแนวภาษาศาสตร์และวาทศาสตร์ของผู้เขียน (นวพร มีเสียงศรี, 2547) ดังจะได้รายงานโดยสรุปดังนี้

การสื่อความด้วยคำพูดแต่ละครั้งมีจุดมุ่งหมายของการใช้แตกต่างกัน รอส (Ross, 1995 , p.70) แบ่งประเภทของการพูดตามวัตถุประสงค์ของการใช้ออกเป็น 3 ประเภทคือการพูด

เพื่อให้ข้อมูล การพูดเพื่อโน้มน้าวใจ และการพูดเพื่อสร้างความจรรโลงใจ ความแตกต่างดังกล่าวนี้ส่งผลให้ผู้พูดต้องมีการค้นคว้าหาความรู้ประกอบการฝึกฝนอย่างดี โดยเฉพาะการพูดเพื่อการโน้มน้าวใจนั้นเป็นการพูดเพื่อให้ผู้ฟังเชื่อถือและยอมรับความคิด มองเห็นคุณค่าตลอดจนสนับสนุน และปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้พูดพูด (Letteri, 2002, p.154) ฉะนั้นการพูดลักษณะนี้จึงต้องอาศัยกระบวนการภาษาศาสตร์และวาทศาสตร์มาใช้ประกอบด้วย กล่าวคือใช้ความรู้ทางภาษาศาสตร์ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภาษานั้น ๆ ด้วยการพิจารณาความเหมาะสมทางด้านโครงสร้างการใช้คำและการออกเสียง พร้อมกับพิจารณาความสอดคล้องทางภาษากับสังคมหรือปริบทรวมทั้งผู้ฟังและตัวผู้พูดเอง นอกจากนี้ยังต้องอาศัยหลักการทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับการใช้ภาษาเพื่อให้ถ้อยความที่นำมาใช้เข้าถึงความรู้สึกของผู้ฟังทำให้กระแสดำเนินอยู่ในความทรงจำได้นาน

นอกจากนี้ในการเปล่งเสียงพูดเพื่อสื่อความ ผู้พูดต้องสามารถใช้น้ำเสียงและการออกเสียงให้สอดคล้องตามกระบวนการเปล่งเสียงในภาษานั้น ๆ เนื่องจากถ้อยคำที่ชัดเจนและการสอดแทรกน้ำเสียงที่เหมาะสมกับสภาวะอารมณ์ของใจความที่ผู้พูดสื่อกับผู้ฟังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การรับรู้บังเกิดผลตามวัตถุประสงค์ของการสื่อความดังกล่าว อีกทั้งยังต้องอาศัยความรู้ทางวาทศาสตร์ซึ่งเป็นศาสตร์ที่เน้นประสิทธิภาพของการสื่อความเพื่อให้บังเกิดผลดีจากสื่อด้านการพูดหรือสื่อจากการเขียนนั่นคือทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเข้าใจสาระของถ้อยคำและถ้าเป็นการพูดผู้ฟังต้องรู้สึกประทับใจในน้ำเสียง (tone of voice) ความชัดเจนของการออกเสียงและบุคลิกของผู้พูดตลอดจนเกิดความรู้สึกที่ดีหรือมีทัศนคติที่ดีต่อผู้พูด (พิณทิพย์ ทวยเจริญ, 2544, น.35) องค์ความรู้ของศาสตร์ทั้งสองจะต้องทำงานประสานกันเพื่อนำไปสู่การพูดที่สัมฤทธิ์ผล

นอกเหนือไปจากบทบาทของถ้อยคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามแล้ว ท่าทางประกอบการพูดเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การพูดมีผลดียิ่งขึ้นทำให้ผู้ฟังเกิดความสนใจ ทั้งยังช่วยให้การพูดมีลักษณะสมจริงช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่ายและมองเห็นภาพที่ผู้พูดอธิบายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์, 2540, น.69) นอกจากนี้การแสดงออกทางสีหน้ายังมีส่วนสำคัญในการสื่อสารอารมณ์และทัศนคติบางประการจากผู้พูดมาสู่ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี ลักษณะร่วมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการพูดรวมเรียกว่า อวัจนลักษณะ (nonverbal features) การแสดงอวัจนลักษณะของแต่ละบุคคลมีลักษณะต่างกันไปซึ่งอาจก่อให้เกิดความรู้สึกในทางบวกหรือลบได้ ฉะนั้นการแสดง อวัจนลักษณะให้กลมกลืนไปกับถ้อยคำพูดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ในสังคมไทยมีบุคคลหลากหลายอาชีพที่ต้องใช้คำพูดในที่สาธารณะหรือผ่านสื่อมวลชน ในจำนวนดังกล่าวพบว่า นักการเมืองเป็นกลุ่มบุคคลที่มีโอกาสใช้คำพูดประกอบอวัจนลักษณะได้อย่างกลมกลืนและเหมาะสมเพื่อแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเพื่อชักจูงหรือโน้มน้าวใจผู้ฟัง ทั้งการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ตลอดจนการอภิปรายในที่ประชุมรัฐสภา ในการอภิปรายดังกล่าว

พบว่านายชวน หลีกภัยเป็นบุคคลหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อภิปรายและอภิปรายร่วมหลายครั้งทั้งในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้าน และนายกรัฐมนตรี การทำหน้าที่ของนายชวน หลีกภัย ได้รับการยอมรับจากประชาชนเป็นจำนวนมากเนื่องจากมีความโดดเด่นในด้านการใช้ถ้อยคำ ประกอบกับการใช้น้ำเสียงทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกประทับใจและคล้อยตามในถ้อยความที่สื่อออกไป ทำให้ประชาชนติดตามการอภิปรายอย่างสม่ำเสมอ

จากองค์ประกอบของการสื่อความประกอบกับการใช้ท่าทางของนายชวน หลีกภัย ดังกล่าวข้างต้นนี้ทำให้ผู้เขียนมีความสนใจในถ้อยคำจากโวหารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย ในขณะอภิปรายในรัฐสภาประกอบกับท่วงท่ากิริยาและน้ำเสียงที่แสดงออกประกอบการพูดในแต่ละครั้งว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ซึ่งจะได้ใช้ศัพท์เฉพาะในที่นี้ว่า “วาทลีลา” โดยผู้เขียนจะพิจารณาจากส่วนประกอบทางเสียงและสัมผัสบางลักษณะ ซึ่งได้แก่ สภาวะการเปล่งเสียง ความดัง และการลงน้ำหนักดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น เรียกโดยรวมว่า “กลุ่มระบุเสียง” สำหรับส่วนที่แสดงท่าทางการเคลื่อนไหวร่างกายขณะที่มีการสื่อความรวมเรียกว่า “กลุ่มระบุท่าทาง” ในการศึกษาวิเคราะห์ “วาทลีลา” ของนายชวน หลีกภัย ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้าง “วาทลีลา” ในโวหารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย และเพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของโครงสร้าง “วาทลีลา” กับบทบาทหน้าที่ทางภาษา

2. วิธีดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

2.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มด้วยการขออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากนายชวน หลีกภัย เพื่อดำเนินการวิจัยขั้นนี้ หลังจากนั้นได้สำรวจวิถีทัศน์การอภิปรายของนายชวน หลีกภัย ในรัฐสภาและเลือกไว้เฉพาะเทปวิถีทัศน์การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ ขณะที่นายชวน หลีกภัย ดำรงตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้าน ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยสามัญ ครั้งที่ 2 / 2540 ในวันที่ 24-26 กันยายน พ.ศ. 2540 และการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยสามัญ ครั้งที่ 29, 30, 31 ในวันที่ 18 - 20 มีนาคม พ.ศ. 2541 ในขณะที่นายชวน หลีกภัย ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

2.2 การถ่ายถอดข้อมูล ได้มีการพิจารณาสภาวะการเปล่งเสียง ความดัง และการลงน้ำหนัก โดยอาศัยโสตพิจารณา (auditory judgement) ประกอบกับการตรวจสอบทางกลศาสตร์ด้วยเครื่องวิเคราะห์ทางเสียงที่เรียกว่า CSL (Computerized Speech Lab) เพื่อหาค่าระดับความดันของเสียงที่มีหน่วยเป็นเดซิเบล และถ่ายถอดโดยใช้สัญลักษณ์ตาม I.P.A. (International Phonetic Alphabet) (Revised to 1993, corrected 1996) แต่การถ่ายถอดคำพูดส่วนใหญ่ใช้ตัว

อักษรภาษาไทย ยกเว้นในกรณีที่ต้องการแสดงสัญลักษณ์ที่แท้จริงของเสียงจะใช้ตัวอักษรแบบ I.P.A. และใช้เครื่องหมายแสดงวรรณยุกต์ตามแบบของฮาาสส์ (Haas, 1969) ส่วนความดังและการลงน้ำหนักใช้ตามพิณทิพย์ ทวยเจริญ, 2533 ส่วนการถ่ายถอดอวัจนลักษณ์ได้ประยุกต์สัญลักษณ์ทำทางตามแนวเบิร์ดวิสเซล (Birdwhistell, 1970) ส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งผู้เขียนได้กำหนดสัญลักษณ์ขึ้นเอง

2.3 แนวคิดทางทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษา งานวิจัยครั้งนี้ได้อาศัยแนวคิดเบื้องต้นทางทฤษฎี 3 ประเด็น คือแนวคิดด้านบทบาทและหน้าที่ทางภาษาประยุกต์ใช้แนวคิดของไฮมส์ (Hymes, 1964) เฟิร์ท (Firth, 1968) และฮัลลiday (Halliday, 1975; 1994) แนวคิดด้าน “กลุ่มระบุเสียง” ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของแคทฟอร์ด (Catford, 1977) เพื่อพิจารณาภาวะการเปล่งเสียงส่วนความดังและการลงน้ำหนักอาศัยโสตพิจารณาของผู้วิจัยประกอบกับการตรวจสอบทางกลศาสตร์ด้วยเครื่องวิเคราะห์ทางเสียง ที่เรียกว่า CSL (Computerized Speech Lab) สำหรับแนวคิดด้าน “กลุ่มระบุท่าทาง” ได้ประยุกต์สัญลักษณ์ทำทางตามแนวเบิร์ดวิสเซล (Birdwhistell, 1970) หลังจากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยกำหนดโครงสร้างของวาทลีลาในขณะสื่อความสัมพันธ์กับบทบาทและหน้าที่ทางภาษา จากนั้นวิเคราะห์จัดโครงสร้าง “วาทลีลา” ของนายชวน หลีกภัย โดยพิจารณาตามบทบาทและหน้าที่ทางภาษาดังกล่าวแล้วข้างต้น และสรุปวาทลีลาโดยรวมของโวหารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย เช่น ใช้ถ้อยคำกร้าวหรือสุภาพ ใช้น้ำเสียงเด่นๆ ในลักษณะใด ทำทางโดยรวมมีมากน้อยเพียงใด จุดใดคือจุดเด่น ใช้ท่าทางเพื่ออะไร หลังจากนั้นจัดรูปแบบย่อยของโครงสร้าง “วาทลีลา”

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

3.1 บทบาทและหน้าที่ทางภาษาลักษณะสัมพันธ์กับ “กลุ่มระบุเสียง” และ “กลุ่มระบุท่าทาง” ในโครงสร้างวาทลีลา

การอภิปรายในรัฐสภามีลักษณะการพูดเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมของสภา ซึ่งมีลักษณะการพูดที่เป็นทางการ ประกอบกับมีการใช้ภาษาที่สุภาพ ผู้อภิปรายต้องมีการเตรียมข้อมูลหรือเนื้อหาاملةล่วงหน้า การอภิปรายส่วนใหญ่จะเริ่มโดยการเสนอหัวข้อและประเด็นสำคัญ จากนั้นเป็นการพูดเพื่อขยายความในหัวข้อหรือประเด็นต่างๆ ที่เตรียมมาซึ่งนายชวน หลีกภัย ได้ปฏิบัติในลักษณะเดียวกัน จากข้อมูลการอภิปรายของนายชวน หลีกภัย พบบทบาทและหน้าที่ทางภาษารวมทั้งสิ้น 10 บทบาท ได้นำไปวิเคราะห์สัมพันธ์กับโครงสร้างวาทลีลา ซึ่งแบ่งออกเป็น “กลุ่มระบุเสียง” และ “กลุ่มระบุท่าทาง” โดยจะสรุปในภาพรวมต่อไปดังนี้

3.1.1 บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการเบิกความ เป็นการใช้ภาษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงการหักทลายที่ประหลาดและแจ้งให้ที่ประชุมทราบว่าผู้อภิปรายคือใคร ดำรงสถานภาพใด ซึ่งมีรูปแบบที่คงที่เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของการประชุมรัฐสภา พบว่านายชวน หลีกภัย ใช้สภาวะการเปล่งเสียงปกติเพียงอย่างเดียว ประกอบกับมีการลงน้ำหนักตามแนวปกติของการพูดภาษาไทย การใช้ความดังในถ้อยคำพูดของนายชวน หลีกภัย อยู่ในช่วงประมาณ 70-80 เดซิเบลและช่วง 67-69.99 เดซิเบล และมีการยึดเสียงร่วมด้วย

สำหรับ “กลุ่มระบุท่าทาง” พบว่ามีการเคลื่อนไหวร่างกายน้อยที่สุด ส่วนใหญ่อยู่ในท่าปกติ คือยืนตัวตรง กางแขนออกเล็กน้อย แขนทั้งสองข้างอยู่ในท่าปกติ สายตามองประธานสลับกับการใช้สายตามองไปที่เอกสารหรือกระดาน นอกจากนี้ยังมีการเคลื่อนไหวอวัยวะประกอบกล่าวคือ มีการเคลื่อนไหวศีรษะจากบนลงล่าง (ก้มศีรษะ) สลับกับการเคลื่อนไหวศีรษะจากล่างขึ้นบน (เงยศีรษะ) ร่วมกับการพยักหน้าขึ้นลง

3.1.2 บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงจุดประสงค์ เป็นการใช้ภาษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ฟังได้ทราบจุดประสงค์ของผู้พูดว่าต้องการพูดเรื่องอะไร พบว่านายชวน หลีกภัย ใช้สภาวะการเปล่งเสียงปกติ สำหรับการลงน้ำหนักยังเป็นไปตามแนวปกติของการพูดของคนไทยร่วมกับใช้ความดังอยู่ในช่วงประมาณ 70-80 เดซิเบล และช่วง 67- 69.99 เดซิเบล

สำหรับในส่วนของ “กลุ่มระบุท่าทาง” พบว่านายชวน หลีกภัย มีการเคลื่อนไหวศีรษะโดยส่วนใหญ่ ใช้การก้มศีรษะสลับกับการเงยศีรษะ และการเคลื่อนไหวลำตัวจากบนลงล่างเป็นจังหวะ ๆ ประกอบการพูด และการเคลื่อนไหวส่วนมือและแขนเพื่อจับเอกสาร

3.1.3 บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการอธิบายความ เป็นการใช้ภาษาเพื่อบรรยายหรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่มีการอภิปรายให้ผู้ฟังรับทราบ พบว่าส่วนใหญ่ นายชวน หลีกภัย ใช้สภาวะการเปล่งเสียงปกติ ในบางครั้งมีการใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจหรือ breathy voice ร่วมด้วย ประกอบกับมีการลงน้ำหนักตามแนวปกติของการพูดของคนไทย และมีการยึดเสียงร่วมด้วยและบางครั้งมีการลงน้ำหนักมากกว่าปกติ เพื่อแสดงการเน้นความในถ้อยความที่ต้องการสื่อ

สำหรับการเคลื่อนไหวร่างกาย พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในท่าปกติ ร่วมกับการพยักหน้าขึ้นลง ร่วมกับการเคลื่อนไหวศีรษะจากบนลงล่าง (ก้มศีรษะ) สลับกับการเคลื่อนไหวศีรษะจากล่างขึ้นบน (เงยศีรษะ) นอกจากนี้ใช้การเคลื่อนไหวส่วนลำตัวและไหล่ พบว่าส่วนใหญ่แสดงการเคลื่อนไหวลำตัวขึ้นลงเป็นจังหวะ

3.1.4 บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการเล่าความ เป็นการแสดงการใช้ภาษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การขยายความเรื่องที่พูดไปแล้ว โดยเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา ก่อนหลัง พบว่าส่วนใหญ่ผู้ชายชวน หลีกภัย ใช้สภาวะการเปล่งเสียงปกติ และมีการใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจร่วมด้วย ประกอบกับมีการลงน้ำหนักตามแนวปกติของการพูดของคนไทย ในบางครั้งมีการลงน้ำหนักมากกว่าปกติเพื่อแสดงการเน้นความ

สำหรับการเคลื่อนไหวร่างกาย พบว่าส่วนใหญ่ผู้ชายชวน หลีกภัย ใช้การเคลื่อนไหวศีรษะพยักหน้าขึ้นลง

3.1.5 บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการอ้างอิง เป็นการใช้ภาษาในการยกคำกล่าวคำพูดของตนเองหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับมาอภิปรายอาจเป็นการอ้างอิงโดยตรงหรือการอ้างอิงทางอ้อม พบว่าผู้ชายชวน หลีกภัย ใช้สภาวะการเปล่งเสียงปกติ ประกอบกับมีการลงน้ำหนักตามแนวปกติของการพูดของคนไทย

สำหรับการเคลื่อนไหวร่างกาย ส่วนใหญ่พบว่าผู้ชายชวน หลีกภัย มีการเคลื่อนไหวศีรษะจากบนลงล่าง (ก้มศีรษะ) และมีการพยักศีรษะเป็นจังหวะ ๆ ประกอบการพูด

3.1.6 บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการควบคุมพฤติกรรม คือการใช้ภาษาเพื่อควบคุมพฤติกรรมกรรมการสนทนา เช่น การเตือน การขอร้อง พบว่าผู้ชายชวน หลีกภัย ใช้สภาวะการเปล่งเสียงปกติประกอบกับมีการลงน้ำหนักตามแนวปกติของการพูดของคนไทย

สำหรับการเคลื่อนไหวร่างกาย ส่วนใหญ่พบว่าผู้ชายชวน หลีกภัย เคลื่อนไหวศีรษะ พบการก้มศีรษะ และพยักหน้าขึ้นลง

3.1.7 บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงความรู้สึก เป็นการใช้ภาษาเพื่อแสดงความรู้สึกในทางบวกและทางลบ สามารถแบ่งออกเป็น 2 บทบาทย่อย คือ

ก. บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงความรู้สึกในทางบวก พบว่าส่วนใหญ่ผู้ชายชวน หลีกภัย ใช้สภาวะการเปล่งเสียงปกติ และมีการใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจร่วมด้วย ประกอบกับมีการลงน้ำหนักตามแนวปกติของการพูดของคนไทย ในบางครั้งมีการลงน้ำหนักมากกว่าปกติ เพื่อแสดงการเน้นความ และมีการยืดเสียงร่วมด้วย

สำหรับการเคลื่อนไหวร่างกาย พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในท่าปกติ และพบการเคลื่อนไหวส่วนแขน การเคลื่อนไหวส่วนมือ การใช้สายตา การใช้รูปปาก ร่วมด้วย

ข. บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงความรู้สึกในทางลบ พบว่าส่วนใหญ่ผู้ชายชวน หลีกภัย ใช้สภาวะการเปล่งเสียงปกติ และมีการใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจร่วมด้วย ประกอบกับมีการลงน้ำหนักตามแนวปกติของการพูดของคนไทย ในบางครั้งมีการลงน้ำหนักมาก

กว่าปกติ เพื่อแสดงการเน้นความ และมีการยึดเสียงร่วมด้วย

สำหรับการแสดงท่าทางการเคลื่อนไหวร่างกายที่พบ ได้แก่ ใช้การเคลื่อนไหวส่วนศีรษะ การเคลื่อนไหวส่วนลำตัวและไหล่ การเคลื่อนไหวส่วนแขน การเคลื่อนไหวส่วนมือ และการใช้สายตาร่วมด้วย

3.1.8 บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงทัศนคติ เป็นการแสดงการใช้ภาษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆที่กำลังพิจารณาอยู่ สำหรับบทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงทัศนคติ แบ่งออกเป็น 2 บทบาทย่อย ได้แก่

ก. บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงทัศนคติทั่วไป พบว่าส่วนใหญ่ผู้ชายชนหลักภัย ใช้สภาวะการเปล่งเสียงปกติและสภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจ สำหรับการลงน้ำหนักส่วนใหญ่เป็นไปตามแนวปกติของการพูดของคนไทย สำหรับกรณีที่ต้องการแสดงการเน้นความจะใช้การลงน้ำหนักมากกว่าปกติ

ส่วนการเคลื่อนไหวร่างกาย พบว่าส่วนใหญ่ใช้การเคลื่อนไหวศีรษะ และการเคลื่อนไหวลำตัวและไหล่ขึ้นลงเป็นจังหวะ นอกจากนี้ยังพบการใช้สายตา การใช้รูปปาก ร่วมด้วย

ข. บทบาทและหน้าที่ทางภาษาในการแสดงทัศนคติในเชิงปฏิเสธ ส่วนใหญ่ใช้สภาวะการเปล่งเสียงปกติร่วมกับใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจ มีการลงน้ำหนักแบบพูดตามปกติ สำหรับกรณีที่ต้องการเน้นความจะใช้การลงน้ำหนักมากกว่าปกติ

ส่วนการเคลื่อนไหวร่างกาย พบว่ามีการเคลื่อนไหวศีรษะ ส่วนใหญ่พบการเคลื่อนไหวศีรษะจากบนลงล่าง (ก้มศีรษะ) สลับการเคลื่อนไหวศีรษะจากล่างขึ้นบน (เงยศีรษะ) และใช้การเคลื่อนไหวส่วนลำตัวและไหล่ขึ้นลงเป็นจังหวะ นอกจากนี้ยังพบการใช้สายตา การใช้รูปปาก ร่วมด้วย

3.1.9 บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการสรุปความ เป็นการใช้ภาษาเพื่อรวบรวมข้อมูลมากล่าวอีกครั้งหนึ่ง พบว่าผู้ชายชนหลักภัย ส่วนใหญ่ใช้สภาวะการเปล่งเสียงปกติ ร่วมกับการใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจ มีการลงน้ำหนักตามแนวปกติของการพูดของคนไทยปกติ และมีการลงน้ำหนักมากกว่าปกติเพื่อแสดงการเน้นความ และพบการลดระดับความดังของเสียงท้ายลง

ส่วนการเคลื่อนไหวร่างกาย พบว่าส่วนใหญ่ใช้การเคลื่อนไหวศีรษะ ทั้งการเคลื่อนไหวศีรษะจากบนลงล่าง (ก้มศีรษะ) สลับการเคลื่อนไหวศีรษะจากล่างขึ้นบน (เงยศีรษะ) นอกจากนี้ใช้การเคลื่อนไหวส่วนลำตัวและไหล่ พบว่าส่วนใหญ่แสดงการเคลื่อนไหวลำตัวขึ้นลงเป็นจังหวะ นอกจากนี้ยังพบการใช้สายตา การใช้รูปปาก ร่วมด้วย

3.1.10 บทบาทและหน้าที่ทางภาษาเพื่อใช้ประเมินผู้ฟัง คือการใช้ภาษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินผู้ฟังว่ามีความเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดสื่อออกไปหรือไม่เพื่อจะได้ดำเนินการสนทนาต่อไป พบว่านายชวน หลีกภัย ใช้สภาวะการเปล่งเสียงปกติ ประกอบกับมีการลงน้ำหนักตามแนวปกติของการพูดของคนไทย

ส่วนการเคลื่อนไหวร่างกาย พบว่าท่าทางการเคลื่อนไหวไม่มากนัก ส่วนใหญ่พบการเคลื่อนไหวศีรษะและการเคลื่อนไหวส่วนลำตัวและไหล่

สำหรับการเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ทางภาษาที่เกิดจากการใช้ถ้อยคำพูดนั้น จากข้อมูลพบว่านายชวน หลีกภัย มีการเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ทางภาษา 2 วิธี คือ วิธีที่หนึ่ง การเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏทั้งท่าทางและคำพูด ได้แก่ การใช้ถ้อยความแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่องร่วมกับการเคลื่อนไหวร่างกาย วิธีที่สอง การเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏเฉพาะคำพูด ได้แก่ การใช้คำเชื่อมโยงความ หรือการแสดงลำดับที่

3.2 สรุปผลและอภิปรายการวิเคราะห์ข้อมูลการอภิปรายของนายชวน หลีกภัย

กล่าวโดยสรุปภาพรวมใน “กลุ่มระบุเสียง” ซึ่งประกอบไปด้วยสภาวะการเปล่งเสียงพูด ความดัง และการลงน้ำหนัก พบว่าส่วนใหญ่การแสดงบทบาทและหน้าที่ทางภาษาใช้สภาวะการเปล่งเสียงพูดปกติเพียงอย่างเดียว ซึ่งได้แก่ บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการเบิกความ บทบาทและหน้าที่ทางภาษาในการแสดงการประเมินผู้ฟัง บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการควบคุมพฤติกรรม สำหรับบทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการอธิบายความ บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการสรุปความ บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงทัศนะ บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงความรู้สึก พบว่ามีการใช้สภาวะการเปล่งเสียงปกติร่วมกับการใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจ สำหรับการใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจมีส่วนสัมพันธ์กับบทบาทและหน้าที่ทางภาษาในการแสดงทัศนะ ลักษณะเด่นที่พบคือ เป็นส่วนที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบางอย่างเกิดขึ้น อาทิ การสื่อความนัยเชิงปฏิเสธ การแสดงความคิดเห็นไม่เห็นด้วย การสื่อความเพื่อแสดงการเน้นย้ำ นอกจากนี้ยังมีส่วนสัมพันธ์กับบทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงความรู้สึกทั้งในทางบวกและทางลบ ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งที่ปรากฏพบคือ การยืดเสียง การยืดเสียงดังกล่าวเป็นส่วนที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่ายืดยาวที่ต้องการสื่อไม่ถูกตัดตอนแต่เป็นการขยายความเพิ่มขึ้น สำหรับลักษณะของการพูดของนายชวน หลีกภัย ใช้แนวระดับเสียงปานกลาง ส่วนในบางถ้อยความพูดด้วยความเร็วที่เพิ่มขึ้นสลับกับความเร็วปานกลาง

สำหรับความดังในโหวตทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย ใช้ความดังอยู่ในช่วง 70-80 เดซิเบล สลับกับการแสดงความดังอยู่ในช่วง 67-69.99 เดซิเบล ความดังที่กล่าวถึงนี้สัมพันธ์กับการลงน้ำหนัก กล่าวคือการลงน้ำหนักปกติสัมพันธ์กับการใช้ความดังในช่วง 70-80 เดซิเบล ส่วนการลงน้ำหนักน้อยกว่าปกติสัมพันธ์กับความดังในช่วง 67-69.99 เดซิเบล ความดังทั้ง 2 ช่วงมีค่าซึ่งวัดเป็นหน่วยเดซิเบลได้ในระดับที่ต่างกันไม่มาก ดังนั้นจึงไม่ได้ยินเสียงที่ดังมากเกินไป กล่าวคือได้ยินเพิ่มขึ้นแต่จัดอยู่ในระดับที่มากกว่าเดิมเล็กน้อยเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบการลดระดับความดังเสียงลงท้ายเมื่อจบถ้อยความ ลักษณะดังกล่าวมีผลให้ถ้อยคำพูดไม่ห้วนหรือหยุดชะงักไป

ส่วนการลงน้ำหนักโดยทั่วไป พบว่านายชวน หลีกภัย มีการลงน้ำหนักในถ้อยคำพูดตามแนวการออกเสียงภาษาไทยโดยทั่วไป สำหรับบางกรณีที่ต้องการเน้นความ มีการพูดโดยใช้การลงน้ำหนักที่เพิ่มมากกว่าปกติ อย่างไรก็ตามสำหรับบทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการเบิกความไม่พบการลงน้ำหนักมากกว่าปกติ ส่วนการลงน้ำหนักในคำหลายพยางค์บางครั้ง พบว่ามีการลงน้ำหนักเกือบเท่ากันทุกพยางค์ นอกจากนี้ในการพูดของนายชวน หลีกภัย ยังปรากฏลักษณะการเปลี่ยนแปลงพยางค์คล้ายออกเสียงในลักษณะตัดพยางค์ เช่น อภิปราย ออกเสียงเป็น ภิ-ปราย เศรษฐกิจ ออกเสียงเป็น เสต-กิต ซึ่งเป็นข้อมูลทางเสียงที่ปรากฏในการพูดแบบกึ่งทางการ หรือในบางครั้งพูดโดยใช้สัญลักษณ์ของสำเนียงภาษาแม่คือ ภาษาถิ่นใต้ ร่วมด้วย

จากผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูลจะเห็นว่า **ลักษณะเด่นที่พบในส่วนของ “กลุ่มระบุเสียง” คือ การใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจ การยืดเสียง การตัดพยางค์บางพยางค์ มีการลดระดับความดังเสียงลงท้ายประโยค** ลักษณะดังกล่าวเป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของนายชวน หลีกภัย ที่ปรากฏในการแสดงโหวตทางการเมืองซึ่งประชาชนบางกลุ่มนำเอกลักษณ์ดังกล่าวมาลอกเลียนแบบโดยจัดให้เป็นภาพลักษณ์ของการแสดงโหวตทางการเมือง อาทิ การจำลองภาพของนายชวน หลีกภัย ในรายการ “รัฐบาลหุ่น” ของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี พบว่าบุคคลที่ให้เสียงพากย์มีการใช้เสียงแทรกกลมหายใจรวมกับการยืดเสียง การตัดพยางค์บางพยางค์ ทำให้ผู้ฟังหรือผู้ชมสามารถคาดเดาได้นั่นคือเสียงของนายชวน หลีกภัย ซึ่งบุคคลที่ลอกเลียนสภาวะการเปล่งเสียงพูดนั้นสามารถกระทำได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงแม้จะไม่ได้ใช้หลักการภาษาศาสตร์และวาทศาสตร์ แต่ในทางภาษาศาสตร์และวาทศาสตร์สามารถนำความรู้ดังกล่าวมาวิเคราะห์แจกแจงให้เห็นเป็นรูปธรรมตามหลักวิชาการดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

สำหรับใน “กลุ่มระบุท่าทาง” ซึ่งประกอบไปด้วยการเคลื่อนไหวร่างกาย ได้แก่ ศีรษะ คิ้ว นัยน์ตา รูปปาก คอ ไหล่และลำตัว แขน มือ และนิ้ว ลักษณะท่าทางที่ใช้ประกอบการพูดส่วนใหญ่ของ นายชวน หลีกภัย พบว่ามีการยืนตรงโน้มตัวมาด้านหน้าเล็กน้อย แขนทั้งสองข้างทำ

มุมกับแนวกลางตัวโดย ประมาณ 45 องศา ไปทางด้านหน้า มือทั้งสองข้างวางบนโต๊ะ สายตามองอยู่ด้านหน้า (มองประธานในที่ประชุม) ส่วน การเคลื่อนไหวของร่างกาย พบว่าส่วนใหญ่ผู้ชายชน หลีกภัยมีท่าทางการเคลื่อนไหวศีรษะจากล่างขึ้นบน (เงยศีรษะ) สลับกับการเคลื่อนไหวศีรษะจาก บนลงล่าง (ก้มศีรษะ) ประกอบกับการพยักหน้า การใช้สายตา ประกอบด้วยการจ้อง การกระพริบ ตา การเบิกตามอง การเคลื่อนไหวรูปร่างปาก ได้แก่ การเม้มปาก การเลียริมฝีปาก การยิ้ม สำหรับ การเคลื่อนไหวลำตัวและไหล่ พบการส่ายลำตัว การเคลื่อนไหวลำตัวขึ้นลงเป็นจังหวะ (กระแทก ลำตัว) ขณะที่การเคลื่อนไหวแขน พบว่ามีการขยับแขนขึ้นลง กางแขนบริเวณข้อศอก (กางศอก) หรือขยับข้อศอกเข้า (การหุบ) ส่วนการเคลื่อนไหวของมือ พบว่ามีการใช้มือจับไมโครโฟน ใช้มือ จับกระดาษ ประสานมือ สำหรับความถี่ในการใช้ท่าทางประกอบการพูด พบว่านายชน หลีกภัย ใช้การเคลื่อนไหวศีรษะมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเคลื่อนไหวลำตัวและไหล่ และการเคลื่อนไหว แขน สำหรับความถี่ของการเคลื่อนไหวร่างกายส่วนอื่น ๆ ลดลงตามลำดับ

อย่างไรก็ตามสำหรับท่าทางบางท่าทางแม้ว่าจะมีความถี่ในการใช้ไม่มากนัก แต่เมื่อ พิจารณาถึงการปรากฏร่วมกับการใช้สภาวะการเปล่งเสียงบางลักษณะจะแสดงถึงทัศนคติและอารมณ์ บางอย่าง อาทิ การส่ายศีรษะเมื่อเกิดร่วมกับการใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจแสดงการสื่อ ความเชิงปฏิเสธในบทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงทัศนคติ การแสดงการยิ้มเมื่อปรากฏร่วมในบท บทบาทและหน้าที่ทางภาษา แสดงความรู้สึกจะสื่อความถึงความรู้สึกในทางลบมากกว่าในทางบวกแม้ว่า จะเกิดในถ้อยความที่แสดงความรู้สึกในทางบวกก็ตาม

สำหรับการเคลื่อนไหวโดยรวมพบว่า นายชน หลีกภัย มีการเคลื่อนไหวท่าทางตลอด เวลา แต่เป็นการเคลื่อนไหวค่อนข้างน้อยและเป็นไปอย่างช้าๆ ดุนุ่มนวล สุภาพ จึงทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่า ไม่ถูกรบกวน หรือขัดตาแต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่าท่าทางประกอบการพูดของนายชน หลีกภัย ที่ใช้ ประกอบการอภิปรายในรัฐสภาเป็นไปอย่างสม่ำเสมอตามธรรมชาติและเกิดขึ้นอย่างมีระบบ ซึ่งมีผล ทำให้เกิดเป็นภาพลักษณ์คงที่ของบุคลิกภาพของนายชน หลีกภัย แม้ว่า นายชน หลีกภัย จะ ปรากฏในสถานที่อื่น ๆ ที่ไม่ใช่ผู้อภิปรายในรัฐสภา ประชาชนทั่วไปก็ยังติดภาพลักษณ์ที่เห็นในการ แสดงโวหารทางการเมือง ดังนั้นภาพลักษณ์ของการแสดงโวหารทางการเมืองจึงเป็นเสมือนการ สะท้อนบุคลิกของนายชน หลีกภัย ที่ติดตรึงความนึกคิดของประชาชนในลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ส่วนตัวไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใดก็ตาม

3.3 ความสัมพันธ์ของกลุ่มสระเสียง กลุ่มระบุนำทาง กับบทบาทและหน้าที่ทางภาษา

บทบาทและหน้าที่ทางภาษาดังกล่าวข้างต้น มีความสัมพันธ์กับกลุ่มสระเสียงและกลุ่มระบุนำทางดังนี้ บทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการเปิดความเป็นบทบาทที่มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของกลุ่มสระเสียงและกลุ่มระบุนำทางน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทดังกล่าวเป็นรูปแบบเฉพาะที่ปรากฏในระเบียบการประชุมในรัฐสภามีลักษณะการพูดด้วยลีลาที่เป็นทางการมากที่สุดสำหรับในบทบาทอื่นๆ พบว่าเป็นลักษณะภาษาเชิงเสนอแนะกึ่งทางการ (consultative) ผู้พูดจะใช้ภาษาที่สุภาพแต่จะไม่พิถีพิถันเหมือนลีลาภาษาที่เป็นทางการ ดังนั้นการแสดงโวหารในบทบาทอื่นๆ ที่มีการใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจประกอบ เช่น บทบาทและหน้าที่ทางภาษาเพื่อแสดงความรู้สึก บทบาทและหน้าที่ทางภาษาในการแสดงทัศนะ จึงมีลักษณะแตกต่างจากบทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการเปิดความ อาทิ การพูดที่แสดงการลดพยางค์ในบางถ้อยคำ จากการศึกษาวิเคราะห์ “วาทลีลา” ของนายชวน หลีกภัย พบว่าสภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจมีส่วนสัมพันธ์กับความรู้สึกและทัศนคติบางประการ กล่าวคือ เป็นน้ำเสียงซึ่งบ่งบอกความรู้สึกในเชิงลบ ขณะเดียวกันเป็นการเน้นว่าในจุดนั้นมีข้อบกพร่องหรือทัศนคติไม่ดี อย่างไรก็ตามการใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจเมื่อปรากฏร่วมกับท่าทางจะช่วยเน้นการสื่อความให้มีลีลาและอารมณ์มากขึ้น อาทิ การยิ้ม การใช้สายตาจ้องมอง กล่าวได้ว่าสภาวะการเปล่งเสียงดังกล่าวเกิดร่วมกับบทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงความรู้สึก และบทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงทัศนะ

สำหรับการลงน้ำหนักที่มากกว่าปกติอธิบายได้ 2 ลักษณะ คือ การลงน้ำหนักที่สัมพันธ์กับเนื้อความ เช่น แสดงการเน้นความเพื่อสื่อความตามความเด่นของเรื่องนั้น และพบว่าการลงน้ำหนักเสียงที่มากกว่าปกติในคำเชื่อมที่แสดงความขัดแย้ง เช่น “ก็” เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงความขัดแย้งระหว่างถ้อยความในส่วนแรกกับถ้อยความในส่วนหลัง เป็นการลงเสียงหนักเบาเพื่อแสดงการเน้น (emphatic stress) ซึ่งอาจมีหรือไม่ก็ได้ขึ้นอยู่กับผู้พูดว่าต้องการเน้นคำหรือพยางค์ใดเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง สำหรับการลงน้ำหนักที่เพิ่มมากกว่าปกติเพื่อแสดงการเน้นความเมื่อเกิดร่วมกับการเคลื่อนไหวศีรษะกระแทกศีรษะลงแรง หรือการกระแทกลำตัวจะช่วยเสริมให้ถ้อยความนั้นมีน้ำหนักและมีการเน้นความมากขึ้น ส่วนบทบาทและหน้าที่ทางภาษาในการแสดงทัศนะในเชิงปฏิเสธเป็นการใช้ถ้อยความเชิงปฏิเสธ มีการใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจพร้อมกับการส่ายศีรษะไปมาเป็นการสื่อความเน้นความลักษณะเชิงปฏิเสธให้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับบทบาทของอวัจนภาษาซึ่งทำหน้าที่เน้นคำพูด (accentuation) เป็นการเน้นให้คำพูดดังกล่าวชัดเจนหรือเด่นขึ้น นอกจากนี้ในบทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงทัศนะในเชิงปฏิเสธของนายชวน หลีกภัย มีการใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจร่วมกับการยิ้มแสดงถึงการสื่อ

ความนัยเชิงปฏิเสธกับถ้อยความที่พูด เพราะโดยทั่วไปลักษณะของยืมจะสื่อความถึงมิตรภาพ ความสุข สนับสนุนการสื่อความในเชิงบวก แต่สำหรับนายชวน หลีกภัย ไม่ได้แสดงความรู้สึก มีความสุขหรือสนับสนุนการพูดในครั้งนั้น ผู้ฟังจะรู้ว่านายชวน หลีกภัย ต้องการสื่อความบางอย่างที่ขัดแย้งกับถ้อยคำพูด ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับความสัมพันธ์ของท่าทางที่ทำหน้าที่แย้งกับคำพูด (contradiction) ดังที่เบอร์กูนได้อธิบายไว้ (Burgoon, 1974, pp.115-116)

อย่างไรก็ตามการลงน้ำหนักที่เพิ่มมากขึ้นยังคงใช้ความดังอยู่ในช่วง 70-80 เดซิเบล นั้นหมายความว่า ผู้ฟังจะรู้สึกว่ามี การเปลี่ยนแปลงการลงน้ำหนัก แต่มิใช่การเพิ่มความดังของเสียงจนฟังแล้วรบกวนระดับมาตรฐานของการได้ยินของผู้ฟังทำให้การพูดนั้นฟังไม่สะดวก มีความราบเรียบกลมกลืน นอกจากนี้พบว่าการใช้ความดังในการพูดของนายชวน หลีกภัย มีการลดความดังลงเพื่อแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกในทางลบซึ่งสอดคล้องกับงานของเลทเทอร์รี (Letteri, 2002, p.206) ที่กล่าวว่า การลดความดังเพื่อต้องการแสดงอารมณ์ให้ประจักษ์ชัดเจนและในบางครั้งมีการลดความดังของเสียงลงเพื่อแสดงการเน้นความ แสดงการสื่อความนัยเชิงปฏิเสธ และต้องการแสดงความรู้สึกในทางลบเมื่อเกิดร่วมกับการใช้สภาวะการเปล่งของเสียงแทรกกลมหายใจ อย่างไรก็ตาม การเพิ่มหรือลดความดังนั้นเป็นความตั้งใจที่เกิดขึ้นได้ตามถ้อยคำหรือวลีที่ต้องการสื่อซึ่งสอดคล้องกับงานของจาง วิบูลย์ศรี (2538 : น.301) ซึ่งได้สรุปและวิจารณ์เสริมจากแนวการบรรยายของนายชวน หลีกภัย ในขณะที่ผู้เขียนเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมเรื่อง “การพูดให้สัมฤทธิ์ผล” รุ่นที่ 2 ณ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ.2523 ว่าการพูดให้น่าฟังและน่าประทับใจนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการพูดเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีองค์ประกอบที่สำคัญอื่นๆอีกหลายอย่าง เช่น ความเลื่อมใสศรัทธาของผู้ฟัง ระบบเครื่องเสียงโดยเฉพาะ ไมโครโฟน สถานที่พูด และน้ำเสียงของผู้พูด เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการพูดที่ไกลหรือไกลเครื่อง ไมโครโฟนมากจนเกินไปก็จะทำลายบรรยากาศและทำลายสมาธิของผู้ฟังให้หมดไปได้ ส่วนน้ำเสียงของผู้พูดนั้นถ้าให้ดังพอและสะกดคนฟังให้เสียบไตก็จะทำให้ผู้พูดเกิดความมั่นใจและสามารถพูดได้ตามที่มุ่งหวังไว้ ดังนั้นในการพูดแต่ละครั้งไม่ควรลืมความสำคัญของเครื่องมือที่ใช้ประกอบการพูดด้วย

สรุปได้ว่าการเคลื่อนไหวท่าทางของนายชวน หลีกภัย แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่หนึ่งการเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ (บริบท) เช่นการเคลื่อนไหวศีรษะจากบนลงล่าง (ก้มศีรษะ) มีจุดประสงค์เพื่อการอ่าน การเงยหน้าเพื่อมองประธานในที่ประชุม อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นลักษณะการเคลื่อนไหวเพื่อเสริมถ้อยคำพูด เช่น ในบทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการอธิบายความ มีการก้มหน้าในบางครั้ง เพื่อการอ่านเอกสารแต่มิใช่การอ่านเนื้อความทั้งหมด กล่าวคือนายชวน หลีกภัย มิได้ใช้การก้มหน้าแล้วมองไปที่เอกสารเพียงอย่างเดียว

แต่จะอาศัยการชำเลื่องตา (หรือการก้มสลับกับเงยขึ้น) ไม่ใช่การก้มหน้าตลอดเวลา นั้นหมายความว่า นายชวน หลีกภัย มีการเตรียมลำดับความคิดเป็นเค้าโครงเรื่องแล้วสรุปเป็นหัวข้อในระบบความคิด จากนั้นจึงถ่ายทอดออกมาสู่ผู้ฟัง ดังนั้นการจับเอกสารและชำเลื่องตามอง เป็นเพียงการเตือนความจำ อย่างไรก็ตามสำหรับบางบทบาทซึ่งนายชวน หลีกภัย ต้องอาศัยการอ่านด้วยความถี่ถูกต้องตามตัวอักษร เช่น ในบทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการอ้างอิงจะมีการก้มเพื่อการอ่านรายละเอียดของถ้อยคำพูดทั้งหมด ส่วนบทบาทและหน้าที่ทางภาษาแสดงการขอบคุณหรือการขอโทษ พบว่าเมื่อจบถ้อยความจะโน้มลำตัวลงแสดงการคำนับ ลักษณะการใช้ท่าทางดังกล่าวจึงเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ เมื่อการอภิปรายสิ้นสุดลงผู้แสดงโวหารจะต้องเคารพประธานในที่ประชุมซึ่งนายชวน หลีกภัย ได้ปฏิบัติมาอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้สำหรับบทบาทและหน้าที่ทางภาษาเพื่อแสดงทัศนคติเชิงปฏิเสธ พบว่านายชวน หลีกภัยมักใช้สภาวะการเปล่งเสียงแทรกกลมหายใจประกอบและมีการสำสัระเพื่อสื่อความหมายในเชิงปฏิเสธหรือเชิงลบ *ลักษณะที่สอง* คือการเคลื่อนไหวที่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น การกระพริบตา การพยักหน้า การกระแทกลำตัวเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้จังหวะ ซึ่งสอดคล้องกับท่าทางที่มาจากการทำงานของร่างกาย (motor gestures) เป็นท่าทางแสดงการให้จังหวะ เช่น การกระแทกลำตัวพร้อมกับโน้มตัวให้จังหวะขณะที่มีการลงน้ำหนัก (Krauss, Chen and Gottesman, 2000, pp. 262-264) นอกจากนี้ลักษณะสีหน้าของนายชวน หลีกภัย เป็นสีหน้าในลักษณะระงับความรู้สึก (withholder) เป็นการแสดงออกทางสีหน้าที่แทบจะไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะสีหน้าเดิมเป็นสีหน้าที่ถูกยับยั้งการเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริง การแสดงออกทางสีหน้าแบบนี้มีลักษณะการแสดงออกเป็นกลางๆ ลักษณะการพูดเช่นนี้สอดคล้องกับหลักการพูดซึ่งนายชวน หลีกภัย ได้เคยปาฐกถาไว้ว่า “...การปฏิบัติตัวในขณะที่พูดนั้นควรจะให้มีความสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้พูดแต่ละคน ไม่ควรที่จะพูดฝืนธรรมชาติมากเกินไปเพราะจะทำให้คนฟังไม่ประทับใจและอาจจะหมดความเชื่อถือได้...การพูดให้น่าฟังนั้น อาจจะเริ่มจากภาษาที่ใช้พูด คือใช้ภาษาที่ผู้ฟังฟังรู้เรื่องและเข้าใจ ไม่ใช่ศัพท์ที่ฟังยาก ควรใช้ภาษาที่ง่าย ๆ สุภาพ และพยายามใช้ความไพเราะของภาษามาสร้างความประทับใจให้ผู้ฟัง นอกจากนี้ก็ไม่ควรลอกเลียนแบบผู้อื่น ซึ่งเป็นการฝืนบุคลิกของผู้พูด ใครเสียงเล็กเสียงใหญ่ก็ควรพูดไปตามนั้น เพียงแต่พยายามปรับปรุงบุคลิกของตนเองให้สอดคล้องกับการพูดแต่ละครั้งก็เพียงพอแล้ว...” (งาน วิบูลย์ศรี, 2538, น.301-302)

จากปาฐกถาของนายชวน หลีกภัย ที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น แม้จะผ่านไปถึง 20 ปีแล้วก็ตามนายชวน หลีกภัย ยังคงใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอจนเป็นลักษณะเฉพาะตัว นั่นคือแสดงเอกลักษณ์ทางการสื่อสารของนายชวน หลีกภัย หรือที่ผู้เขียนใช้คำว่า “วาทลีลา” ของการแสดงโวหารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย นั่นเอง อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษา

เฉพาะการอภิปรายในรัฐสภาเท่านั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรมีการศึกษาการพูดของนายชวน หลีกภัย ในบริบทอื่นๆ เช่น การปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง หรือการให้สัมภาษณ์ทางสื่อมวลชนเพื่อนำมาเปรียบเทียบโครงสร้าง“วาทลีลา” ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- จำนง วิบูลย์ศรี. 2538. *หลักและปฏิบัติทางวาทนิเทศ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพร มีเสียงศรี. 2547. “การวิเคราะห์ “วาทลีลา” ในโวหารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย ตามแนวภาษาศาสตร์และวาทศาสตร์” ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิณทิพย์ ทวยเจริญ. 2533. *สัทศาสตร์และสัทศาสตร์ปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิณทิพย์ ทวยเจริญ. 2544. *ภาพรวมของการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมปราชญ์ อัมมะพันธ์. 2540. *หลักการพูด*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงแก้ว.
- Birdwhistell, R.L. 1970. *Kinesics and Context*. Pennsylvania : University of Pennsylvania Press.
- Burgoon, M.1974. *Approaching Speech Communication*. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Catford, J.C. 1977. *Fundamental Problems in Phonetics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Finch, G. 2000. *Linguistic Terms and Concepts*. New York: Palgrave.
- Firth, J.R. 1968. *Papers in Linguistics (1934-1957)* . Oxford: Oxford University Press.
- Halliday, M.A.K. 1975. *Learning How to Mean-Explorations in the Development of Language*. London : Edward Arnold.
- Halliday, M.A.K. 1994. *Functional grammar*. 2nd ed. London : Edward Arnold.
- Hass, M.R. 1969. *The Thai System of Writing*. Washington D.C.: The Graphic Arts Press, Inc.
- Hymes, D. 1972. “Toward Ethnographies of Communication : The Analysis of Communication Events”. In *Language and Social Context*. pp 21-41. Edited by Pier Paolo Giglioli, Middlesex : Penguin Book Ltd.

- Krauss, R.M. and others. 2000. "Lexical gestures and lexical access : process model".
In *Language and Gesture*. pp 262-5. Edited by McNeill. Cambridge
University Press.
- Letteri, R. 2002. *A Handbook of Public Speaking*. Boston: Allyn and Bacon.
- Ross, R. S. 1995. *Speech Communication : the Speechmaking Process*. 10th ed.
Massachusetts: Allyn and Bacon.